

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

În „haosmusul” edițiilor Eminescu, cercetat cu o răbdare de benedictin de Nicolae Georgescu⁶⁸, e o sarcină dintre cele mai dificile să realizezi o nouă ediție Eminescu fără a rămâne prizonier păinjenişului tradițional. Întreprinderea pare ușurată și motivată de formatul colecției propus de Editura Academiei Române, colecție limitată la 101 poeme și destinată nu atât specialiștilor, cât unei mase largi de cititori, de la elevi până la profesori, iubitorilor de poezie și de Eminescu, în genere. Fiind vorba de o opțiune, în bună parte, subiectivă, respectiva pecete se răsfrânge, inevitabil, în toate compartimentele volumului de față, începând cu studiul introductiv, continuând cu selecția textelor eminesciene și terminând cu aceea a „reperelor critice”, de ordinul sutelor, oglindă a receptării lui Eminescu atât în cultura românească, cât și în cea universală.

Punctul de pornire rămâne cel al ediției Perpessicius, cu strădania de a armoniza voința auctorială cu evoluția limbii române literare, având menirea de a-l face accesibil pe Eminescu tuturor românilor contemporani cu noi, iar nu „să ajungă planșă anatomică și cadavru pentru disecții ortografice”: „Textul, așadar, s’a tipărit cu ortografia Academiei, fără ca de o rigiditate să poată fi vorba”⁶⁹, acceptând, bunăoară forma *sufăr*, rimă la *nufăr* (*Lacul*), în loc de *sufer*. Adepții formelor moldovenești, atrage atenția editorul, se văd contraziși de Eminescu însuși, care, în observațiile „asupra pronunției, în ciclul unor prelegeri, ce proiectase să ție în Maramureș, încă în 1870, la Viena fiind (ms. 2257, 53-55v, tipărite și ’n Scurtu), vădesc o înaltă conștiință filologică”⁷⁰.

Ordinea adoptată de Perpessicius nu este aceea din *ediția princeps*, apărută sub oblăduirea lui Titu Maiorescu, ordine considerată opțiunea strictă a mentorului junimist, ci una cronologică⁷¹, în două secțiuni: antume

⁶⁸ Cf. N. Georgescu, *Eminescu și editorii săi*, I, II, Editura Floare albastră, București, 2000; Mihail Eminescu, *Poesii*, ediție critică, studiu introductiv, comentarii filologice și scenariul posibil al *ediției princeps* de N. Georgescu, Editura Academiei, București, 2012.

⁶⁹ Perpessicius, *Lămuriri pentru ediția de față*, în M. Eminescu, *Opere*, I, ediție critică îngrijită de Perpessicius, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, București, 1939, p. XXXIII.

⁷⁰ *Ibidem*.

⁷¹ *Ibidem*, p. XXXII.

și postume. Ediția princeps însă își are tainele ei adânci investigate de N. Georgescu, argumentând că ne aflăm în fața unei arhitecturi concepute de poet (care năzuia la făptuirea Cărții „cu șapte peceti”, aidoma unui Mallarmé), arhitectură păstrată și, în același timp, denaturată de editor, care nu numai că a intervenit abuziv în cenzurarea unor poeme, ca *Luceafărul*, asemenea și în ortografie și în punctuație, dar, din neglijență, a lăsat să se piardă și o coală editorială. De aici ostilitatea poetului față de „ediția Maiorescu”, ale cărei metehne deveniseră cunoscute, de vreme ce, la scurt timp, în *Două note*, Caragiale scria: „Însă a ciunti cu conștiința limpede și cu sânge rece o operă de artă?... Și de asta e vorba aici. / Care artist, care om de bun simț și de treabă ar îndrăzni să ia un penel și să îndrepteze o trăsătură măcar a unui Rafael, să prefacă numai o măsură a lui Beethoven, ori să potrivească coapsa lui Apolon sau șoldul unei Venere, după personala lui judecată și după pornirea gustului său actual? Lucrarea ce un mare artist ca Eminescu o lasă este, cu toate calitățile și defectele ei, ceva sfânt, fiindcă-n ea se întrupează pipăit, și pentru o viață mai durabilă decât chiar a neamului său întreg, gânduri și simțiri de veacuri ale acestuia, și de aceea, fără teamă de exagerare, s-a putut zice că o așa lucrare este patrimoniul omenirii întregi, nu numai a unui neam.” Și Caragiale continuă pe un ton poate mult prea aspru, pentru a conchide: „Astăzi critica onestă și în adevăr savantă cearcă să elimineze din textele clasicilor antici alterările introduse de pe vremuri de către copiii nepricepuți sau infideli, și să afle în fine adevărul original. /.../ Noi românii avem pretenția îndreptățită și interesul a ne pune în rândul acestor neamuri, alături de popoarele moderne; trebuie dar să înțelegem că nu putem asista nepăsători la alterări voite sau nevoite făcute sub ochii noștri în textul celui mai mare scriitor român...”

Asta s-au străduit să facă cei mai buni editori ai lui Eminescu, de la A.C. Cuza la Perpessicius, I.E. Torouțiu, Aurelia Rusu, Gh. Bulgăr sau N. Georgescu. Problema e că, neînțelegând arhitectura ediției princeps, atribuind-o exclusiv lui Maiorescu, aceasta a rămas o „aventură” abandonată de toți editorii. Este meritul excepțional al lui N. Georgescu de a ne-o fi restituit în proximitatea voinței auctoriale eminesciene, neevitând însă necesitatea/riscul de a anexa la cele 64 de poezii ale primei ediții *coala editorială pierdută*, bănuită a fi constituită din alte 12 texte adăugate în edițiile succesive. Astfel, ceea ce poetul a năzuit a fi Cartea lui, cea „cu șapte peceti”, rămâne un eșec ca și în cazul lui Mallarmé, cartea perfectă în poezia românească urmând a fi abia aceea a unui poet și geometru de geniu, Ion Barbu, *Joc secund* (1930), model imperial de ermetism canonic.

În antologia de față, am fost ispitit să reproduc cele 76 de poeme ale ediției princeps revizuite, redată, pe cât posibil, în acuratețea ei eminesciană, de către N. Georgescu, la care însă trebuia să adaug alte 25 de poeme,

postume, dintre cele mai reprezentative, pentru a ajunge la numărul 101. Prețul: abaterea de la principiile ediției Perpessicius, mai concordantă cu menirea uneia adresate marelui public. Ediția Georgescu este și va rămâne obligatorie pentru cercetătorii de profunzime ai operei eminesciene. Aici, în schimb, am optat pentru criteriul cronologic perpessiciusean extins la întreaga antologie, transgresând scindarea între antume și postume, ca în modelul D. Murărașu⁷², admis și de un critic riguros pragmatic precum Șerban Cioculescu: „Împărțirea operei lirice eminesciene în două mari compartimente, antume și postume, a început a fi considerată pe bună dreptate ca arbitrară.”⁷³ Asta numai în cazul în care ocultăm structura unică a ediției princeps.

Pentru a diferenția, totuși, antumele de postume, am transcris titlurile celor dintâi cu italice, iar ale celorlalte, cu drepte. De asemenea, acolo unde am găsit absolut necesar, am consemnat, la subsol, restituirea voinței auctoriale după ediția Georgescu (punctuație, ortografie, lecțiuni). De altfel, N. Georgescu a ținut să-și motiveze altfel metoda: „Mai întâi, prin restituirea formelor și punctuației eminesciene noi nu dorim în mod expres să impunem ori să expunem unui proces de intenții reformele ortografice succesive din ultimul secol. Dorim doar să separăm poezia de limbajul comun în privința scrierii, cu scopul de a proteja muzicalitatea, retorica interioară a textului, grafica exterioară a scrisului – adică tot ceea ce ține de frumosul artistic avut în vedere în mod expres de către autor...”⁷⁴ De pildă, apostroful cu blanc (la stânga și la dreapta) și cel fără blanc au un rol esențial în stilistica eminesciană. A fost păstrat de Perpessicius în ediția sa, nu însă și de edițiile uzuale ulterioare, care s-au conformat reformelor academice în domeniul limbii.

Aici, stabilirea textelor a urmat ultima ediție academică: Mihai Eminescu, *Opere. Poezii*, ediție critică, cronologie, note și variante de Perpessicius, Introducere de Eugen Simion, Diferențe textuale și un comentariu asupra ediției Perpessicius de Nicolae Georgescu, Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, București, 2013.

⁷² M. Eminescu, *Poezii*, I-III, ediție critică de D. Murărașu, Editura Minerva, București, 1982.

⁷³ Șerban Cioculescu, *Eminesciana*, Editura Minerva, București, 1985, p. 268.

⁷⁴ N. Georgescu, ediția critică citată, p. 131.

CUPRINS

POEZIA CA „POVESTE” A ARMONIEI	5
SCHIȚĂ BIOGRAFICĂ	27
NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI	36

POEZII

<i>La mormântul lui Aron Pumnul</i>	43
<i>La Bucovina</i>	44
<i>Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie</i>	46
<i>La Heliade</i>	48
Numai poetul	49
<i>Junii corupți</i>	50
Replici	53
<i>La moartea principelui Știrbey</i>	55
<i>Venere și Madonă</i>	56
<i>Epigonii</i>	58
<i>Mortua est!</i>	62
<i>Înger de pază</i>	65
Demonism	66
Andrei Mureșanu	71
Odin și poetul	79
Memento mori (Panorama deșertăciunilor)	86
Povestea magului călător în stele	129
<i>Cugetările sărmanului Dionis</i>	157
<i>Înger și demon</i>	160

<i>Floare-albastră</i>	165
Adâncă mare	168
Mitologice	169
Dumnezeu și om	172
Privesc orașul-furnicar	175
<i>Împărat și proletar</i>	177
<i>Făt-Frumos din tei</i>	185
Fata-n grădina de aur	189
Miron și frumoasa fără corp	205
<i>Iubind în taină...</i>	221
Eu nu cred nici în Iehova	222
Democrația	223
Cărțile	224
<i>Melancolie</i>	226
<i>Crăiasa din povești</i>	228
<i>Lacul</i>	230
<i>Dorința</i>	231
Icoană și privaz	232
De vorbiți mă fac că n-aud... ..	238
Ai noștri tineri	239
Cu gândiri și cu imagini	240
Vis.....	242
Mureșanu	244
<i>Se bate miezul nopți i...</i>	262
O, dulce înger blând... ..	263
<i>Călin</i> (file din poveste)	265
<i>Povestea codrului</i>	274
<i>Povestea teiului</i>	277
<i>Singurătate</i>	281

Departate sunt de tine... ..	283
Umbra lui Istrate Dabija-voievod	284
Iambul	289
Fiind băiet păduri cutreieram	290
O, rămâi	292
<i>De câte ori, iubito...</i>	294
<i>Rugăciunea unui Dac</i>	295
<i>Atât de fragedă...</i>	297
<i>Sonete</i>	299
I	299
II	299
III	300
<i>Revedere</i>	301
<i>Despărțire</i>	303
Preot și filosof	305
<i>O, mamă...</i>	307
Dintre sute de catarge	308
Rugăciune	309
Stelele-n cer	310
<i>Scrisoarea I</i>	312
<i>Scrisoarea II</i>	317
<i>Scrisoarea III</i>	320
<i>Scrisoarea IV</i>	329
Scrisoarea V	334
În zădar în colbul școlii... ..	338
Sarmis	339
Gemenii	343
<i>Diana</i>	352
Apari să dai lumină	354

<i>Ce te legeni...</i>	357
La mijloc de codru ...	358
<i>Glossă</i>	359
<i>Odă (în metru antic)</i>	362
<i>Trecut-au anii...</i>	363
<i>Peste vârfuri</i>	364
<i>Somnoroase păsărele.</i>	365
<i>De-or trece anii.</i>	366
<i>Veneția</i>	367
<i>Cu mâine zilele-ți adaogi...</i>	368
<i>Din valurile vremii..</i>	370
<i>Mai am un singur do</i>	371
<i>Luceafărul</i>	373
<i>Doină</i>	389
<i>S-a dus amorul...</i>	391
<i>Când amintirile...</i>	393
<i>Ce e amorul?</i>	394
<i>Adio</i>	396
<i>Pe lângă plopii fără soț...</i>	398
<i>Și dacă...</i>	400
<i>Criticilor mei</i>	401
<i>Din noaptea...</i>	403
<i>Sara pe deal</i>	404
<i>La steaua</i>	405
<i>De ce nu-mi vii?</i>	406
<i>Kamadeva</i>	407
REPERE CRITICE	408